

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 42, godina XXI
novembar, 2016.
[str. 204-206]

© Monos 2016

“Saznanja”, Časopis za historiju, br. 6

Udruženje građana “Društvo historičara”
Tuzla, Tuzla 2015., 243.

Jasmin Jajčević, MA

Šestim brojem ovog časopisa ostvaren je kontinuitet njegovog izlaženja kao godišnjaka Društva historičara Tuzla. Sadržajno, najveći dio ovog broja čini 8 članaka, koji su po strukturi i sadržaju raznovrsni, tematski su oblikovani tako da široko tretiraju problematiku vezanu prošlost bosanskohercegovačkog društva od najstarijih vremena do međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine.

“*Materijalni ostaci germanskih naroda iz 5. i 6. stoljeća sa bosanskohercegovačkih prostora*”, naslov rada je autora mr. sc. Rajmona Imširovića (11-27). Ovi materijalni ostaci, kako autor navodi, predstavljaju važan izvor za rasvjetljavanje prošlosti naših prostora u periodima kasne antike i ranog srednjeg vijeka, a naročito za period germanske dominacije nad njima.

Autor drugog rada (28-52), koji nosi naslov “*Prilike u Bosanskom kraljevstvu krajem prve i početkom druge decenije 15. vijeka*”, je dr. sc. Muhamed Husejnović. Razmatra period kada je na bosanski prijesto po drugi put došao Stjepan Ostoja, nezakoniti sin prvog bosanskog kralja Tvrtka I Kotromanića. Autor navodi da je tokom svoje druge vladavine Ostoja pokušao da uspostavi jaku centralnu vlast, čemu su se protivili bosanski velikaši. Tako je herceg Hrvoje, jedan od najmoćnijih bosanskih velikaša, tokom 1409. godine napustio kralja Ostoju i priklonio se ugarskom kralju, zbog čega je došlo do rata između Ugarske i Bosne. U ratnim sukobima, tokom 1409. i 1410. godine, stradali su i dubrovački trgovci. Osim toga štete su nanijete i domaćem stanovništvu, naročito u onom dijelu Kraljevstva koje je Ostoja kontrolisao. Veliki gubitak za Bosnu bila je i Ugarska dodjela bosanske teritorije Despotovini.

Dr. sc. Salkan Užičanin je autor rada "*Borbe ustanika i sultanove vojske u Tešanjskom kadiluku 1850. godine*" (53-64). U ovom radu autor navodi da su reforme koje je Osmanско carstvo provodilo u prvoj polovini XIX. stoljeća nailazile na žestok otpor u Bosanskom ejaletu. Taj otpor sultani su pokušavali slomiti primjenom sile. Međutim, te mjere Visoke Porte samo su pojačavale nezadovoljstvo, koje je vremenom preraslo u pobune. Osmanski namjesnici ulagali su velike napore da ih bar privremeno smire. Buntovno stanje ostalo je sve do dolaska Omer Lutfi-paše 1850. koji će konačno izvršiti pacifikaciju Bosanskog ejaleta. Pacifikaciju je izveo nasilnim putem, a najžešće borbe vodio je u Tešanjskom kadiluku.

Autor rada "*Ejalet Bosna poslije intervencije Omer Lutfi-paše*" je prof. dr. Galib Šljivo (65-92). Autor u ovom radu govori da je Omer Lutfi-paša proveo u Bosni dvije godine, 1850.-1852. da bi uredio unutrašnje prilike, u prvom redu da umiri nemirne bosanske velikaše, posebno one u Bosanskoj Krajini, ali i da sprovede odluke Uzvišene Porte koje se odnose na ubiranje desetine u državnu kasu. Ukidanjem kapetanija i preusmjerenjem desetine u državnu kasu srednje i niže plemstvo je ostalo bez glavnih prihoda, a država nije ukinula njihove obaveze u odbrani granica. Serasker se upravo usmjerio na sprovođenje ovog zadatka koji je mogao postići samo obezglavlivanjem najuticajnijih begovskih porodica, što je kao događaj imalo za posljedicu slabljenje odbrambene moći ejaleta u vrijeme kad su se strani uticaji širili, a Uzvišena Porta nije mogla nadomjestiti vojnim snaženjem Ejalet Bosnu. U ovom radu autor nastoji objasniti primjere širenja stranih uticaja s ciljem slabljenja odbrambene moći Bosne kao događaj dugog trajanja.

"*Prilog proučavanju političkih prilika u Hercegovini od 1945. do 1966. godine*", naslov je rada, čiji je autor dr. sc. Adnan Velagić (93-99). Autor u ovom radu navodi da su politička kretanja u Hercegovini, nakon

Drugog svjetskog rata bila obilježena snažnim djelovanjem antikomunističke reakcije i određenih velikonacionalnih i klerikalnih snaga, koje su spriječavale izgradnju državnosocijalističkog sistema i produbljivale međunacionalne tenzije. O pitanju djelovanja paravojne gerile i drugih reakcionarnih snaga, te potezima i slabostima unutar vladajuće KPJ, autor donosi svoje sudove na osnovu relevantne arhivske građe.

Ivana Andrić, autor je rada "*Odnos komunističkih vlasti i vjerskih zajednica 1945.-1947. godine na području Tuzlanskog okruga*" (100-119). Rad govori o tome da je KPJ nastojala da izgradi državu koja će biti zasnovana na komunističkoj ideologiji. Međutim, na putu te izgradnje imala je mnoštvo prepreka. Prije svega se željela obračunati sa protivnicima KPJ kojih je bio veliki broj, jer su komunisti neprijateljima smatrali širok spektar ljudi. Među tim neprijateljima su se našle i vjerske zajednice, te mnoga vjerska lica koja su često i nepravdano bila optuživana za "protunarodno djelovanje". Autor je imao za cilj da na osnovu relevantne arhivske građe prikaže u što realnijem svjetlu ukupna društvena kretanja, te prikazati nedostatke unutar vladajućih struktura i kontradiktornosti koje je KPJ provodila.

Rad pod naslovom "*Muslimanska nacija – tokovi i otpori*", djelo je mr. sc. Šefika Čimpe (120-144). Pitanje "muslimanske nacije", bez obzira na brojnost napisanih radova i literature, s punim pravom se svrstava u kategoriju aktuelnih historijskih pitanja. U ovom radu autor navedenu temu analizira kroz duži historijski kontekst, pri čemu se ukazuje na tok, odnosno otpore u procesu nastajanja bošnjačke nacije. Pitanja koja su imala prvo-razredan utjecaj na proces formiranja "muslimanske nacije" su administrativno-teritorijalni okvir, nacionalne ideologije susjednih zemalja, Drugi svjetski rat, politički dogmatizam rukovodstva KPJ, "smjena" generacije političkih elita i stasavanje generacije muslimanskih intelektualaca.

Zanimljiv rad, kada je u pitanju književni život i stvaralaštvo, otvara Marko Matolić u svom radu *"Zapisi o ratnoj Tuzli (Književni život i stvaralaštvo Tuzle 1992. – 1995.)"* (145-170). Rad se bavi pokušajem rasvjetljavanja književnog života i stvaralaštva u Tuzli u periodu 1992. – 1995. godine. Naglasak u radu stavljen je na umjetničku prozu i poeziju. Na osnovu periodike koja je u to doba izlazila u Tuzli autor pokušava rekonstruisati jedan dio bliske prošlosti i događaja čiji su sudionici uglavnom još uvijek živi i mogu procijeniti koliko je rekonstrukcija uspješna – tako da je jedan od implicitnih ciljeva rada i potvrda historijske metode i metodologije. Književno stvaralaštvo Tuzle od 1992. do 1995. godine uglavnom se manifestuje kroz periodiku i izdavačku djelatnost, dok se književni život odvija pod egidom obnovljenih kulturno-prosvjetnih društava ili inicijativom biblioteke ili samih pisaca koji su u to vrijeme živjeli i stvarali u Tuzli.

U rubrici *Prikazi* (173-218), predstavljeno je ukupno šest zanimljivih publikacija iz oblasti historije i arhivistike. Mr. sc. Sait Š. Šabotić predstavio je *"Almanahov kapitalni poduhvat"* u kojem je predstavio dvije knjige koje su nastale kao rezultat sa Međunarodnog naučnog skupa *"100 godina od odlaska Osmanlija sa Balkana – civilizacija ili okupa-*

cija – šta su nam ostavili" održan u Podgorici od 12-15. oktobra 2012. godine. Midhat Sakić je predstavio *"Gračanički glasnik"*, br. 39, godina XX, "Monos" Gračanica, maj 2015. godine, potom je Adnan Tinjić prestavio časopis *"Prilozi"* br. 43, kojeg izdaje Institut za istoriju u Sarajevu. Fikret Jahić je predstavio časopis *"Gračanički glasnik"*, br. 40, godina XX, "Monos" Gračanica, novembar 2015. Zenita Fazlić i Saneta Adrović predstavili su časopis *"Arhivska praksa"* br. 18, Tuzla 2015., čiji je izdavač Arhiv Tuzlanskog kantona i Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona i prof. dr. Azem Kožar predstavio je Ediciju u 12 knjiga pod nazivom *"Historija-Povijest Bosne i Hercegovine 1788.-1878."*, autora prof. dr. Galiba Šljive, "Planjax", Tešanj 2016.

U rubrici *Iz društva* (221-243), dat je *Zapisnik sa Godišnje skupštine Društva historičara, održane 9. 01. 2015. godine* uz tri priloga, potom je dat osvrt na *Promociju izdanja Društva*, koja je održana 19. 05. 2015. godine u prostorija Narodne i Univerzitetske biblioteke "Derviš Sušić" Tuzla, potom je dat pregled štampanih publikacija i održanih stručnih i naučnih skupova i na kraju upute saradnicima o načinu pisanja i objavljivanja u ovom časopisu.